

Kacper Janus

Ocenianie postępów uczniów oraz laureatów i finalistów etapu centralnego konkursów i olimpiad przedmiotowych w świetle prawa

Streszczenie: Ocenianie postępów uczniów w nauce i zachowaniu jest sformalizowanym procesem, który regulują w Rzeczypospolitej Polskiej normy prawne zawarte w rozporządzeniach ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, jak i ustawach. Konstytucja RP w art. 70 przyznaje prawo do nauki każdemu, nie ograniczając go zasięgiem tylko do obywateli polskich czy małoletnich, mimo że w przypadku tej grupy nauka jest obowiązkowa i jej nierealizowanie może być egzekwowane w drodze przymusu państwowego. Realizacja prawa do nauki składa się z elementów składających się na to uprawnienie oraz kreuje nowe prawo podmiotowe – prawo do oceny. Elementami prawa do oceny są m.in. przygotowanie arkuszy egzaminacyjnych, ich merytoryczna ocena pozostająca w zgodzie z najnowszymi ustaleniami nauki, ustalenie kryteriów oceny rozwiązań, należyte ogłoszenie wyników w odpowiednim terminie oraz możliwość odwołania od niekorzystnej oceny w specjalnie ukształtowanej procedurze. Orzecznictwo sądów administracyjnych oraz Trybunału Konstytucyjnego wskazało jednoznacznie, że mimo istnienia konstytucyjnych gwarancji prawa do sądu, w tym możliwości uruchomienia postępowania sądowego, niedopuszczalna jest weryfikacja wyników egzaminów państwowych na drodze sądowej. Mimo wszystko w procesie weryfikowania osiągnięć edukacyjnych dopuszcza się różnicowanie oceniania niektórych grup uczniów i słuchaczy. Oprócz przyjęcia pewnych ułatwień w toku egzaminu dla uczniów niepełnosprawnych czy mniejszości narodowych, istnieje możliwość zwolnienia pewnej, lecz niewielkiej grupy uczniów, którzy legitymują się zaświadczeniem o uzyskanym tytule laureata konkursu o zasięgu ponadwojewódzkim, bądź laureata lub finalisty olimpiady przedmiotowej o zasięgu ogólnopolskim. Uczniowie ci uzyskują z egzaminu maksymalny wynik, co stanowi nagrodę za wykazanie się wiedzą wykraczającą ponad podstawę programową. Zarówno prawo do nauki, jak i prawo do oceny mają uniwersalną treść, która została ugruntowana w aktach prawa międzynarodowego oraz szczegółowo w polskich aktach ustawodawczych i podustawodawczych, które z kolei wpływają na sytuację prawną kilkuset tysięcy uczniów odbierających corocznie naukę w polskich szkołach na różnych szczeblach edukacji oraz będących ocenianymi zarówno w sposób bieżący, jak i na zakończenie etapu kształcenia.

Słowa kluczowe: egzaminy zewnętrzne, weryfikacja liczby punktów, prawo do nauki, prawo do sądu, laureaci i finaliści olimpiad przedmiotowych oraz olimpiad ogólnopolskich, zwolnienie z egzaminów zewnętrznych, Centralna Komisja Egzaminacyjna.

*Summary*¹: Assessing students' progress in learning and behavior is a formalized process regulated in the Republic of Poland by legal standards contained in regulations of the minister responsible for education and upbringing as well as in acts. Constitution of the Republic of Poland in art. 70 grants the right to education to everyone, without limiting it only to Polish citizens or minors, even though in the case of this group education is compulsory and failure to do so may be enforced by state coercion. Implementation of the law to learn consists of the elements that make up this entitlement and creates a new subjective right - the right to assessment. The elements of the right to assessment include: preparation of examination papers, their substantive assessment in accordance with the latest scientific findings, establishment of criteria for the assessment of solutions, proper announcement of results at the appropriate time and the possibility of appealing against an unfavorable assessment in a specially designed procedure. The case law of administrative courts and the Constitutional Tribunal has clearly indicated that despite the existence of constitutional guarantees of the right to a court, including the possibility of initiating court proceedings, verification of the results of state examinations in court is not permitted. Nevertheless, in the process of verifying educational achievements, it is allowed to differentiate the assessment of certain groups of students and listeners. In addition to accepting certain facilitations during the exam for disabled students or national minorities, it is possible to exempt a certain, but small group of students who have a certificate confirming the title obtained winner of a supra-provincial competition or winner or finalist of the Olympics subject matter with nationwide scope. These students earn the maximum score exam, which is a reward for demonstrating knowledge beyond the basics program. Both the right to education and the right to assessment have a universal content that has been established in international law acts and in detail in Polish acts legislative and sub-legislative matters, which in turn affect the legal situation of several hundred thousands of students attending Polish schools at various levels every year education and being assessed both on an ongoing basis and at the end of the stage education.

Keywords: external exams, verification of the number of points, right to education, law to court, winners and finalists of subject olympiads and national olympiads, exemption from external examinations, Central Examination Board.

¹ Assessing students' learning progress and the winners and finalists of the stage central (final) competitions and subject olympiads in light the Act on the Education System and the jurisprudence of the Constitutional Tribunal.

Wprowadzenie

Ocenianie postępów uczniów w nauce i zachowaniu jest sformalizowanym procesem, który posiada swoje regulacje prawne. Proces oceny osiągnięć edukacyjnych, jak wskazuje *Leksykon prawa oświatowego i prawa o szkolnictwie wyższym*, polega na rozpoznawaniu przez nauczycieli poziomu i postępów w opanowaniu przez ucznia wiadomości i umiejętności w stosunku do wymagań edukacyjnych wynikających z podstawy programowej². Ważne miejsce w systemie oceniania zajmują jego regulacje ustawowe. Uregulowanie w drodze rozporządzenia warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów oraz przeprowadzania egzaminów jest niezgodne z Konstytucją RP³. Sposób oceniania, warunki klasyfikowania i promowania uczniów muszą być przez ustawodawcę uregulowane w akcie rangi ustawowej. Polskie regulacje przewidujące ocenianie uczniów znajdują się w wielu aktach prawnych, w tym w szczególności w Ustawie o systemie oświaty⁴, ministerialnych rozporządzeniach⁵, będących aktami wykonawczymi do ustawy odrębnymi dla uczniów szkół artystycznych i pozostałych typów szkół, Ustawie – Prawo oświatowe⁶ oraz, w stosunku do studentów, Ustawie – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce⁷. Marginalnie należy zaznaczyć, że rozproszone prawodawstwo oświatowe stwarza wiele partykularnych norm, często prowadząc do ich sprzeczności i kolizji, co ujawnia się także w bogatym orzecznictwie sądów i Trybunału Konstytucyjnego nt. prawa do nauki i sposobu oceniania. Definicja zaproponowana powyżej nie jest pełna, albowiem nie wyróżnia podziału na ocenianie bieżące uczniów, polegające z reguły na przeprowadzaniu okresowych sprawdzianów wiedzy i umiejętności w różnorodnej formie, aktywności uczniów oraz ich stosunku do zajęć szkolnych, ocenianiu całłościowym przyswojenia wiedzy i umiejętności z danego szczebla szkoły, który

² M. Pytner, A. Balicki, *Leksykon prawa oświatowego i prawa o szkolnictwie wyższym. 100 podstawowych pojęć*, Warszawa 2020, s. 124.

³ Zob.: Wyrok TK z 25.09.2013 r., K 25/12 (Dz.U. poz. 1191).

⁴ Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 2230).

⁵ Zob. choćby najważniejsze z nich, np. rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 10 czerwca 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych (Dz.U. poz. 843) czy rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 28 sierpnia 2019 r. w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów w publicznych szkołach artystycznych (Dz.U. poz. z 2023 r. poz. 147).

⁶ Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 1082 z późn. zm.).

⁷ Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 574 z późn. zm.).

w Polsce opiera się na egzaminach zewnętrznych oraz ocenianiu polegającym na promowaniu lub niepromowaniu ucznia oraz jego klasyfikowaniu, bądź też odmowie ze względu na brak postępów edukacyjnych.

Osobnym zagadnieniem wydaje się systematyczne ocenianie zachowania ucznia, co jest obowiązkiem wychowawcy klasy, który dodatkowo wystawia ocenę, zgodnie z art. 44h ust. 1 u.s.o.; robi to z innymi nauczycielami oraz uczniami, nie wyłączając z tego grona także decyzji rady pedagogicznej. Wykorzystuje w tym celu posiadaną wiedzę ogólną, wynikającą z obserwacji i kontaktów z rodzicami, stopnia respektowania przez ucznia zasad współżycia społecznego i przestrzegania obowiązujących norm prawa publicznego, w tym aktów wewnętrznych placówki edukacyjnej (np. statutu szkoły)⁸. Ocenianie zachowania znajduje się poza ocenianiem *sensu stricto*, gdyż odmienne reguły stosowane są do oceny umiejętności ucznia, a odmienne do oceny jego sposobu postępowania⁹. Ocenianie zachowania odbiega także skalą ocen od oceniania postępów w formie sprawdzianów i nie ma wpływu na oceny klasyfikacyjne z zajęć szkolnych oraz promowanie do klasy programowo wyższej lub ukończenie szkoły, zupełnie inaczej niż ocena niedostateczna z danego przedmiotu¹⁰. Autor w niniejszym opracowaniu zajmie się ocenianiem *sensu stricto*, albowiem ocena zachowania, jedynie poza przyjętym wyjątkiem, nie stanowi większej wartości dla rozważań prawnych.

Jeszcze inną, także ciekawie uregulowaną prawnie, jest kwestia oceniania szczególnego rodzaju osiągnięć edukacyjnych uczniów, polegających na udziale w olimpiadach i konkursach przedmiotowych oraz uzyskiwanych przez nich tytułach zwalniających z przeprowadzanych egzaminów na zakończenie danego typu szkół, w tym niejako „zwolnienia” od oceniania z uwagi na przepis art. 44zh u.s.o., co wyłącza wskazaną grupę spod konieczności weryfikowania postępów w nauce, z zastrzeżeniem oceniania w zakresie zachowania.

Praktyka konstytucyjna, orzecznictwo oraz przepisy ustaw wskazują jednoznacznie, że bez oceniania postępów w nauce niedopuszczalne byłoby promowanie uczniów. Można zatem stwierdzić ze stanowczością, że analogicznie: bez możliwości sprawdzenia wiedzy i ustalenia ocen – zarówno bieżących w przy-

⁸ A. Balicki, M. Pytner, *Prawo oświatowe*, Warszawa 2015, s. 177-178.

⁹ Sposób oceniania zachowania został uregulowany w §13 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 10 czerwca 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych (Dz.U. poz. 843).

¹⁰ Należy jednak zaznaczyć, że w przypadku, gdy uczeń w danej szkole co najmniej dwukrotnie pod rząd otrzyma w toku klasyfikacji końcoworocznej naganną ocenę zachowania, rada pedagogiczna może podjąć uchwałę o niepromowaniu ucznia do klasy programowo wyższej.

padku uczniów, jak i ocen końcowych (nie wyłączając z tego kręgu studentów uczelni wyższych) nierealne byłoby promowanie do klasy programowo wyższej lub na kolejny etap studiów. Nie do pogodzenia z treścią prawa do nauki byłoby nieprzeprowadzenie choćby egzaminów zewnętrznych na koniec ostatniej klasy szkoły podstawowej, egzaminu maturalnego czy innych egzaminów sprawdzających wiedzę, albowiem bez nich niemożliwa (niedopuszczalna) byłaby rzetelna rekrutacja do odpowiednich typów szkół kolejnego szczebla edukacji lub możliwości swobodnego wyboru drogi kształcenia. Autor uważa zatem, że ocenianie powiązane jest nierozdzielnie z treścią prawa do nauki, które kreuje nowe prawo podmiotowe – prawo do oceniania zgodnie z zasadami rzetelnego postępu naukowego i oceną umiejętności wykorzystania i zastosowania w praktyce zdobytej wiedzy. Poddany analizie zostanie zatem proces ustalania ocen z przedmiotów obowiązkowych oraz nieobowiązkowych w świetle prawa oświatowego i orzecznictwa zarówno sądów powszechnych, jak i Trybunału Konstytucyjnego. Poruszone zostaną zagadnienia dotyczące uprawnień laureatów i finalistów konkursów przedmiotowych i olimpiad w procesie ustalania rocznych ocen klasyfikacyjnych i egzaminów zewnętrznych. Autor rozważy w tym kontekście także sposób weryfikowania przyznanej oceny w pracach egzaminacyjnych oraz możliwość kwestionowania przyznanej liczby punktów bezpośrednio na drodze sądowej.

Prawo do nauki jako norma konstytucyjna

Art. 70 ust. 1 Konstytucji RP¹¹ wskazuje, że każdy ma prawo do nauki, a ponadto nauka do 18. roku życia jest obowiązkowa. Sposób wykonywania obowiązku szkolnego określa ustawa. Norma wskazująca na możliwość kształcenia znajduje także swój wyraz w innych aktach prawnych, szczególnie o randze międzynarodowej¹². Prawo do nauki posiada zatem uniwersalną i ponadczasową treść, która wyraża się nie tylko w systemie szkolnictwa w poszczególnych krajach, procesie dydaktycznym, ale także w sprawdzaniu wiedzy i jej ocenianiu. Ustrojodawca przypisuje temu elementowi ważne znaczenie. Nie bez powodu

¹¹ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.).

¹² Zob.: protokół nr 1 do Europejskiej Konwencji Praw Człowieka (art. 2), (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 z późn. zm.); art. 26 Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka z 1948 r.; art. 28 Konwencji o prawach dziecka z 1989 r. (Dz.U. z 1991 r. Nr 120, poz. 526 z późn. zm.); także art. 13 Międzynarodowego Paktu Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych z 1966 r. (Dz.U. z 1977 r. Nr 38, poz. 169).

przepis art. 70 został w systematyce ustawy zasadniczej umieszczony w rozdziale poświęconym wolnościom, prawom człowieka i obywatela. Prawo do edukacji stanowi bowiem jedno z podstawowych praw podmiotowych, przysługujących każdemu człowiekowi. Jego zakres podmiotowy nie został ograniczony tylko do obywateli, lecz obejmuje także możliwość kształcenia przez cudzoziemców, apatrydów oraz wszystkich przebywających na terytorium Rzeczypospolitej. Zauważył to wielokrotnie w swoim orzecznictwie Trybunał Konstytucyjny, akcentując, że prawo do nauki należy do podstawowych praw jednostki we współczesnym społeczeństwie. Prawo to musi być postrzegane zarówno w kategoriach dobra, i wartości indywidualnej, jak i ważnego, podstawowego dobra społecznego. Urzeczywistnienie prawa do nauki jest nie tyle jakimś szczególnym przywilejem współczesnego człowieka, ile stanowi nieodzowny warunek rozwoju społeczeństwa i jednocześnie pełnego uczestnictwa jednostki w życiu społecznym¹³. Norma ta stanowi źródło bardziej szczegółowego prawa podmiotowego – prawa do równego dostępu do mechanizmów wyrównywania przez państwo szans edukacyjnych¹⁴.

Rozważania dotyczące prawa do nauki należy rozpocząć od wskazania jego treści. Jest bowiem oczywiste, że stanowi ono dość „pojemną” regulację; w jej zakres wchodzi wiele praw, które można zeń wyinterpretować. Bogate orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego wskazuje, że treścią prawa do nauki jest możliwość zdobywania wiedzy, kształcenia prowadzonego w zorganizowanych formach, w sposób regularny i ciągły, obejmującego najpierw pewien kanon podstawowych wiadomości ogólnych, a następnie umożliwiającego uzyskiwanie pogłębionej wiedzy specjalistycznej, kończonego uzyskaniem dokumentów dających w skali kraju jednolite szanse kontynuowania nauki lub wykonywania określonego zawodu¹⁵. Dalej należy wskazać, że wszystkie przepisy ustawy o systemie oświaty, szczególnie zaś te dotyczące oceniania, promowania i klasyfikowania uczniów, słuchaczy i studentów, należy uznać za niewątpliwie mieszczące się w dziedzinie, której dotyka przepis art. 70 ust. 1 Konstytucji, gdyż jest ona ściśle powiązana treściowo z realizacją konstytucyjnego prawa do nauki¹⁶. Ponadto podkreśla się dobitnie, że urzeczywistnienie prawa do nauki jest nie tyle szczególnym przywilejem współczesnego człowie-

¹³ Wyrok TK z 8.11.2000 r., SK 18/99, OTK 2000, nr 7, poz. 258.

¹⁴ Wyrok TK z 13.11.2007 r., P 42/06, OTK-A 2007, nr 10, poz. 123.

¹⁵ Zob.: Wyrok TK z 25.09.2013 r., K 25/12 (Dz.U. poz. 1191), pkt. 3.2. uzasadnienia oraz L. Garlicki, *Uwagi do art. 70*, [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, red. L. Garlicki, t. 3, Warszawa 2003, s. 3.

¹⁶ Wyrok TK z 16.01.2007 r., U 5/06, OTK-A 2007, nr 1, poz. 3.

ka, ile stanowi nieodzowny warunek rozwoju społeczeństwa i jednocześnie pełnego uczestnictwa jednostki w życiu społecznym. Powszechne kształcenie stało się najważniejszym motorem rozwoju gospodarczego i cywilizacyjnego we współczesnym świecie¹⁷. Art. 70 ust. 1 Konstytucji RP nie stanowi zatem tylko normy programowej, postulującej zapewnienie przez organy władzy publicznej odpowiednich warunków nauczania, ale stanowi przepis, który zobowiązuje władze do współdziałania w zakresie zarówno umożliwienia, jak i najszerzego dostępu do edukacji wraz z wyrównywaniem szans uczniów i słuchaczy z różnych regionów kraju, gwarantując tym samym dostępność edukacji w ogóle oraz jej powszechność, czyli możliwość kształcenia dla każdego, bez względu na jakiekolwiek cechy indywidualne. Na gruncie całości regulacji zawartych w art. 70 Konstytucji w pełni uzasadnione jest zatem twierdzenie, że powinności władzy publicznej związane z urzeczywistnieniem prawa do nauki są znacznie szersze i wykraczają w istotny sposób poza granice określone w tym przepisie. Nie mogą być uzależniane od żadnej innej okoliczności, np. wysokości środków z budżetu państwa, gdyż ustrojodawca zapewnił naukę bezpłatną dla jak najszerzej grupy uczniów¹⁸.

Prawo do oceniania postępów w nauce

Trybunał Konstytucyjny uznaje zatem, że ocenianie (w tym szczególnie egzaminowanie) jest procesem, który ma nierozzerwalny związek z treścią prawa do nauki. Nie można *a contrario* uznać, że proces ten nie ma żadnego wpływu na prawo do nauki, czy też, że pomiędzy tymi elementami nie ma związku przyczynowo-skutkowego, albowiem stanowi on tylko czynność materialno-techniczną. Proces wystawiania oceny składa się z wielu etapów, które składają się na treść prawa do oceny, te zaś autor uznaje za część składową prawa do nauki, zarówno na poziomie akademickim, jak i na etapie edukacji przedszkolnej; również tej, którą uczniowie odbierają na dalszych etapach edukacyjnych.

Należy wskazać, że egzaminy są końcowym elementem edukacji na określonym poziomie. Uczeń już wcześniej jest oceniany, ale egzamin jest pierwszą tak sformalizowaną oceną. Przygotowanie egzaminu państwowego to pierwszy element realizacji prawa do oceny, podobnie jak przygotowanie zadań egzaminacyjnych (arkuszy, zestawów pytań). Zgodnie z ustawą za przygotowywanie i ustalanie materiałów egzaminacyjnych, w szczególności zadań i arkuszy egza-

¹⁷ Wyrok TK z 5.06.2014 r., K 35/11, OTK-A 2014, nr 6, poz. 61.

¹⁸ *Ibidem*.

minacyjnych do przeprowadzania egzaminu ósmoklasisty, egzaminu maturalnego, egzaminu zawodowego oraz egzaminów eksternistycznych, odpowiada Centralna Komisja Egzaminacyjna¹⁹. Zarówno na poziomie ogólnopolskim, jak i samej szkoły każdego szczebla, stworzenie zadań opiera się na podstawie programowej lub specjalnym dokumencie, regulującym treść zadań²⁰. Nie stoi w sprzeczności z omawianą zasadą, aby zadania zostały przygotowane na podstawie wytycznych dla poziomu podstawowego, o ile spełniają wymogi zgodne z prawem promulgowanego aktu prawnego, wydanego przez kompetentny do tego organ, np. na podstawie wymagań edukacyjnych, które postulują znajomość wybranych zagadnień z poziomu ustawowego. Implikacja wskazanego procesu, czyli tworzenia programów opierających się na testach egzaminacyjnych, nie mogłaby jednak zachodzić w drugą stronę, albowiem wykraczałaby poza delegację ustawową. Uregulowanie w rozporządzeniu większego zakresu treści niezbędnych do zdania egzaminu – czy to kończącego etap edukacyjny, opracowanego przez CKE, czy będącego sprawdzianem częściowych wiadomości z bieżących zagadnień, opracowanym przez nauczycieli uczących poszczególnych przedmiotów – byłoby zatem sprzeczne z aktem prawnym rangi ustawowej. Stworzenie innych wymagań co do treści nauczania, które wykraczałyby poza tę wskazaną w ustawie, przyczyniłoby się do negatywnego ukształtowania ich pozycji, praw i wolności.

Kolejnym elementem realizacji tego konstytucyjnego przywileju, składającego się na treść prawa do nauki, jest sam fakt przeprowadzenia egzaminu i możliwości sprawdzenia nabytych wiadomości. Zarówno niemożność przeprowadzenia egzaminu, jak i przeprowadzenie go w sposób nietransparentny, przeczący zasadzie równości zdających, godzi w treść prawa do nauki. Zgodnie z art. 70 ust. 4 Konstytucji RP władze publiczne zapewniają obywatelom powszechny i równy dostęp do wykształcenia. W tym celu zarówno władza wykonawcza, jak i ustawodawcza tworzą i wspierają systemy indywidualnej pomocy finansowej i organizacyjnej dla uczniów i studentów. Powstaje naturalna wątpliwość, czy pewne grupy zdających mogą pozostawać uprzywilejowane względem innych zdających. Autor ma tutaj na myśli, po pierwsze, laureatów

¹⁹ Art. 9a ust. 2 pkt 1 Ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 2230).

²⁰ Np. w wymaganiach egzaminacyjnych, wprowadzonych do systemu egzaminów zewnętrznych na mocy rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z 10 czerwca 2022 r. w sprawie wymagań egzaminacyjnych dla egzaminu maturalnego przeprowadzanego w roku szkolnym 2022/2023 i 2023/2024 (Dz.U. poz. 1246), wydanym na podstawie art. 297 ust. 2 Ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo oświatowe (Dz.U. z 2017 r. poz. 60 z późn. zm.).

i finalistów olimpiad przedmiotowych oraz laureatów konkursów przedmiotowych dla szkół podstawowych, których sytuację prawną reguluje art. 44zx, art. 44zzh, art. 44zzze u.s.o., przyznając im pewien rodzaj nagrody w postaci zwolnienia z egzaminów zewnętrznych. Drugą grupą stają się uczniowie należący do mniejszości narodowych, którym inne akty prawne mogą przyznawać specjalny status podczas sprawdzania wiedzy²¹. Warto wskazać w tym przypadku na przepisy Konwencji dotyczącej uchodźców, sporządzonej w Genewie 28 lipca 1951 r.²²; artykuł 22 ust. 1 i 2 przewiduje, że państwo przyzna uchodźcom takie samo traktowanie w zakresie nauczania podstawowego, jakie przyznaje swoim obywatelom, a także możliwie najbardziej korzystne traktowanie, w każdym razie nie mniej korzystne niż to, które przyznają w tych samych okolicznościach cudzoziemcom w zakresie szkolnictwa innego niż szkolnictwo podstawowe. Trzecią grupę stanowią uczniowie z niepełnosprawnościami, których pozycję społeczną reguluje art. 69 Konstytucji RP. Niemniej jednak z orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego wynika, że uprzywilejowanie uczniów niepełnosprawnych kosztem innych podobnych grup uczniów może prowadzić do niekonstytucyjności wydanego aktu normatywnego²³.

Regulacje dotyczące uprzywilejowania pewnych grup podczas egzaminów zewnętrznych stanowi zatem możliwość wyeliminowania dysproporcji pomiędzy istniejącymi barierami edukacyjno-społecznymi wśród pewnych grup zdających. Wydaje się zatem także, że konieczne było postulowanie wprowadzania ich na poziomie sprawdzania wiedzy podczas sprawdzianów okresowych umiejętności.

²¹ Np. wynikający z rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z dnia 21 marca 2022 r. w sprawie organizacji kształcenia, wychowania i opieki dzieci i młodzieży będących obywatelami Ukrainy (Dz.U. poz. 645, z późn. zm.) wydanego na podstawie ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (Dz.U. poz. 583, z późn. zm.). Ułatwienia dla wskazanych grup zdających zostały szczegółowo przedstawione w piśmie Ministra Edukacji i Nauki skierowanym do Rzecznika Praw Obywatelskich z dnia 11 maja 2022 r. znak: DKO-WEK.4043.13.2022. AD; [online], [dostęp: 05.06.2023]. Dostępny w Internecie: https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/2022-05/Odpowiedz_MEiN_egzamin_osmo_klasisty_11.05.2022.pdf(.)

²² Dz.U. z 1991 r. Nr 119 poz. 515.

²³ A. Olszewski, M. Pilich, *Prawo oświatowe. Komentarz*, wyd. III, Warszawa 2022, art. 130. Zob. także wyrok TK z 8.01.2013 r., K 38/12, OTK-A 2013, nr 1, poz. 1, w którym Trybunał uznał, że uprzywilejowanie pewnych grup uczniów (np. uczniów z niepełnosprawnościami), które wpływa na sytuację pozostałych grup znajdujących się w podobnej sytuacji (np. uczniów z rodzin wielodzietnych), może ograniczać prawo korzystania do nauki, przez co takie rozwiązanie pozostaje w sprzeczności z Konstytucją RP.

Ocenianie rozwiązań zadań egzaminacyjnych i prawo do ich weryfikacji

Ostatnim etapem realizacji prawa do oceny jest należyte sprawdzenie arkuszy i udzielonych odpowiedzi, zgodnie z zasadą jawności, sprawiedliwości i równości, a także anonimowości, oraz ich należyte ogłoszenie w formie przewidzianej prawem. Wydaje się także, że w elemencie tym będzie mieściło się prawo wglądu do sprawdzonej i ocenionej pracy, możliwość jej weryfikacji oraz konieczne uzasadnienie przyznanej oceny, sposobu obliczenia punktów, kryteria ich przyznawania oraz dokonanie transkrypcji na daną ocenę bądź wynik w skali procentowej (względnie centylowej).

Ocenianie pracy ucznia/absolwenta jest procesem polegającym nie tylko na wystawieniu odpowiedniej liczby punktów, zgodnie z przyjętymi uprzednio założeniami, opracowanymi czy to przez samego egzaminatora, czy przez zewnętrzny podmiot ukonstytuowany na podstawie odrębnych przepisów prawa. TK wskazuje, że ocena obejmuje sprawdzanie merytoryczne pytań i sprawdzanie samodzielności udzielania odpowiedzi. Elementy te są przedmiotem nieodłącznej i nierozdzielnej oceny dokonywanej przez egzaminatora i organy egzaminacyjne. „Wynik egzaminu” jest więc przedmiotem jednej oceny, której integralnym składnikiem jest ocena samodzielności rozwiązania zadań. Egzaminator, przystępując do oceniania arkusza egzaminacyjnego, zakłada, że arkusz został samodzielnie wypełniony przez abiturienta, a więc że rozwiązanie zadań jest dziełem danego zdającego (maturzysty w oryginale orzeczenia – przyp. K.J.). Tylko przy takim założeniu może wystawić ocenę²⁴. Egzaminator musi wprawdzie oprzeć się na zaufaniu, że dany wysiłek intelektualny dokonujący się w procesie egzaminowania jest wyłącznym wytworem wiedzy zdającego. Inaczej mówiąc, nauczyciel sprawdzający arkusz nieznanego mu ucznia, którego nie może podejrzewać o dokonanie oszustwa tzw. ściągania, co do którego istnieje domniemanie niewinności, musi wprawdzie przyjąć, że zadania zostały rozwiązane samodzielnie przez daną osobę. Dopiero po oparciu się na innych źródłach może rozpocząć wnioskowanie, że rozwiązanie zadania pozostaje w sprzeczności z przyjętym poglądem na dane zjawisko, zostało powielone (odtworzone) w identyczny lub bardzo zbliżony sposób jak innego zdającego, względnie zostało tak samo błędnie rozwiązane przez większą grupę zdających. Nasuwa się naturalnie pytanie, czy w przypadku gdy odpowiedź zdającego na krótkie pytanie sprawdzające wiedzę jest poprawna i powielona

²⁴ Wyrok TK z 22.06.2015 r., SK 29/13, OTK-A 2015, nr 6, poz. 83.

przez wielu egzaminowanych w ten sam sposób, można ją zakwalifikować jako próbę niesamodzielnego rozwiązania zadania, co stanowiłoby w rezultacie konieczność unieważnienia sprawdzianu czy zewnętrznego egzaminu. Wydaje się, że na tak postawione pytanie należy odpowiedzieć negatywnie. Co do zasady: po pierwsze, istnieje możliwość, że kilku zdających korzystało podczas wcześniejszych przygotowań z tej samej publikacji naukowej, w której zawarte są przedstawione w ich odpowiedzi poglądy autora. Po drugie, może być to wynik samego poglądu przedstawiającego konkretne zagadnienie przez nauczyciela, który używał określonej siatki pojęciowej opisującej dane zjawisko naukowe. Po trzecie zaś, co najbardziej adekwatne, należy przyjąć, że w warunkach kontrolowanej samodzielności, egzaminator musi zaufać, że bez możliwości uprzedniej znajomości treści arkusza nie byłoby możliwe ustalenie treści pytań oraz dokonanie opracowania odpowiedzi. Innymi słowy, nie można przyjąć domniemania niesamodzielnosci pracy w sytuacji, gdy uczeń udzielił niepoprawnej odpowiedzi a prace, co do których istniały poważne wątpliwości, były pisane w różnych salach egzaminacyjnych²⁵ bez możliwości kontaktu z innymi egzaminowanymi. Wyjaśnienie przyczyn unieważnienia egzaminu winno być poprzedzone odpowiednim zbadaniem wszystkich okoliczności pojawiających się przy ocenie pracy zdającego. Jest to tym bardziej konieczne, ponieważ w czasie oraz w miejscu prowadzenia egzaminu są obecne osoby powołane przez właściwe organy państwa do zapewnienia rzetelności jego przebiegu²⁶.

Ogłoszenie wyników leży w kompetencji odpowiednio nauczyciela bądź podmiotu nadzorowanego przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania w przypadku egzaminów zewnętrznych. W przypadku bieżącego sprawdzania wiedzy terminy te są regulowane zwyczajowo lub aktami wewnętrznymi danej placówki edukacyjnej, np. statutem szkoły. Terminy ogłaszania wyników egzaminu ósmoklasisty, egzaminu maturalnego i egzaminu zawodowego ogłaszane są w komunikacie Dyrektora CKE. Szczegółowy harmonogram jest ustalany z uwzględnieniem wielu zmiennych, m.in. liczby zdających poszczegól-

²⁵ Sytuacja taka zdarzyła się w Ostrowcu Świętokrzyskim w 2011 r. Abiturientom unieważniono egzamin maturalny, choć niektórzy z nich, mimo identycznych odpowiedzi, pisali prace w innych salach egzaminacyjnych. Grupa maturzystów odwoływała się najpierw do WSA, następnie do NSA. Abiturienti zaskarżyli przepisy także do TK a ostatecznie wnieśli skargę do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (skargi Bartosza Sypioły i innych 17 maturzystów z Ostrowca Świętokrzyskiego przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej, nr 783/16). Ten decyzją z 7 września 2023 r. odrzucił po ponad dziesięcioletnim sporze skargę maturzystów (Decyzja ETPC z 11.07.2023 r., 783/16, *Sypioła i inni przeciwko Polsce*, LEX nr 3601195).

²⁶ *Vide*: Zdanie odrębne sędziego Trybunału Konstytucyjnego M. Zubika do Wyroku TK z 22.06.2015 r., SK 29/13, OTK-A 2015, nr 6, poz. 83.

gólne egzaminy w danym roku kalendarzowym, kalendarza roku szkolnego, a także możliwości organizacyjnych okręgowych komisji egzaminacyjnych²⁷. Ogłoszenie wyników następuje w postaci wydania świadectwa dojrzałości lub aneksu bądź informacji o wynikach – w przypadku nieuzyskania wymaganej liczby punktów do pozytywnego złożenia egzaminu. Czynność ta ma charakter informacyjny i nie może zostać zaskarżona do sądu administracyjnego ani powszechnego, podobnie jak treść świadectwa dojrzałości czy same zasady oceniania, nawet jeśli są one niezgodne z obiektywnie pojętą wiedzą i ustaleniami naukowymi²⁸.

Odnosnie weryfikacji w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego zarysował się pogląd o niedopuszczalności wniesienia odwołania do sądu administracyjnego w przedmiocie ustalenia wyniku z egzaminu maturalnego. Mimo że orzeczenie takie zapadło większością głosów, to należy wskazać, że kilkoro sędziów zgłosiło *votum separatum* do omawianego orzeczenia. Poglądy większości sędziów podzielają także niektórzy przedstawiciele doktryny²⁹. Nietrudno także znaleźć głosy nieaprobuujące takiego stanowiska³⁰. Wśród nich należy wskazać zdanie Marcina Wiącka (RPO VIII kadencji). Autor zauważa, że kontrowersyjny wyrok TK, w którym większość sędziów Trybunału uznała brak możliwości odwołania się do sądu od unieważnienia egzaminu maturalnego z powodu stwierdzenia niesamodzielnego rozwiązywania zadań egzaminacyjnych, narusza zdaniem autora konstytucyjne standardy prawa do sądu³¹. Egzamin maturalny jest warunkiem przyjęcia na studia, a więc skorzystania przez jednostkę z konstytucyjnego prawa do nauki (art. 70 ust. 1 Konstytucji). Jeśli więc maturzysta, którego egzamin został unieważniony, nie zgadza się z powodami takiego unieważnienia (gdyż np. jest przekonany, że zadania rozwiązywał samodzielnie), powinien mieć możliwość przedstawienia swoich racji niezależnemu sądowi³². Niemniej jednak orzeczenie Trybunału

²⁷ Zob.: pismo Dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej z dnia 09.02.2023 r., znak: WEPK0.050.20.2023.WK, [online], [dostęp: 5 VI '23]. Dostępny w Internecie: https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/2023-03/Odpowiedz_CKE_matury_zagranica_9.02.2023.pdf(.)

²⁸ Postanowienie NSA z dnia 7.10.2010 r., I OSK 1349/10, LEX nr 741529.

²⁹ Wśród aprobujących np. Ł. Kierznowski, *Egzamin maturalny w Polsce. Analiza prawna*, Białystok 2016, s. 40.

³⁰ Zob. np. oprócz przywołanego niżej M. Wiącka także K. Flisek, *Odwołanie od wyniku egzaminu maturalnego*, Roczniki Administracji i Prawa nr XVII (zeszyt specjalny), Warszawa 2017, s. 201-207, a także M. Łyszczarz, *Odwołanie od wyniku egzaminu*, „Dyrektor szkoły. Miesięcznik kierowniczej kadry oświatowej” 2015, nr 6, s. 38-41.

³¹ Wyrok TK z 22.06.2015 r., SK 29/13, OTK-A 2015, nr 6, poz. 83.

³² M. Wiącek, 2. *Uprawnienia składające się na prawo do sądu*, [w:] M. Wiącek, W. Brzozowski,

Konstytucyjnego wywarło znaczny wpływ na proces weryfikacji egzaminów zewnętrznych, wprowadzając – nowelizacją ustawy o systemie oświaty³³ – możliwość wglądu do sprawdzonej pracy czy złożenia wniosku o weryfikację liczby punktów oraz złożenia odwołania do Kolegium Arbitrażu Egzaminacyjnego. Trybunał stwierdzał już uprzednio, że przeliczanie punktów nie jest bowiem ani ocenianiem, ani klasyfikowaniem. Jest to proces, który odbywa się – można powiedzieć – na następnym poziomie. Przeliczanie jest bowiem konsekwencją już otrzymanych ocen klasyfikacyjnych i prowadzi do nadania nowej prawnej relewantności egzaminowi, w zakresie nieobjętym procedurą „zdawania egzaminu” w momencie jego przeprowadzenia³⁴. Zgodnie z art. 44zzz ust. 1 ustawy o systemie oświaty uczeń, jego rodzice, słuchacz albo absolwent mają prawo wglądu do sprawdzonej i ocenionej pracy egzaminacyjnej. Prawo to należy rozumieć szeroko i uznać, że także *a simili* prawo takie przysługuje w momencie podania do wiadomości wyników każdego sprawdzenia wiedzy, także z bieżącego materiału, podlegającego ocenianiu na podstawie art. 44e ust. 1 pkt. 1, stanowiącego klasyfikację ocen uzyskiwanych w nauczaniu szkolnym.

Ocenianie laureatów konkursów przedmiotowych o zasięgu wojewódzkim i laureatów oraz finalistów olimpiad ogólnopolskich

Ustawodawca wśród promowania i klasyfikowania uczniów wyróżnia grupę, której zgodnie z poczynionymi zamierzeniami przyznaje specjalny status ze względu na posiadaną wiedzę i umiejętności wykraczające ponad podstawę programową. Zgodnie z art. 44j u.s.o. laureat konkursu przedmiotowego o zasięgu wojewódzkim lub ponadwojewódzkim oraz laureat lub finalista ogólnopolskiej olimpiady przedmiotowej, przeprowadzonych zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 22 ust. 2 pkt 8, a także laureat konkursu dla uczniów szkół i placówek artystycznych przeprowadzonego zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 22 ust. 6, którego organizatorem jest minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego lub specjalistyczna jednostka nadzoru, o której mowa w art. 53 ust. 1 ustawy – Prawo oświatowe, otrzymuje z danych zajęć edukacyjnych z zakresu kształcenia ogólnego najwyższą pozytywną roczną ocenę klasyfikacyjną.

A. Krzywoń, *Prawa człowieka*, Warszawa 2021.

³³ Ustawa o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw z dnia 23 czerwca 2016 r. (Dz.U. poz. 1010), dodająca do art. 44zzz ustawy ust. 7-21.

³⁴ Wyrok TK z 16.01.2007 r., U 5/06, OTK-A 2007, nr 1, poz. 3.

Wskazany przepis oraz analogiczne do niego rozwiązania w stosunku do uczniów szkół artystycznych i zawodowych (art. 44zh, oraz art. 44zx u.s.o) stanowią *lex specialis* wobec art. 44e ust.1 pkt 1 i 2 lit. a i b u.s.o., dotyczącego bieżącego oceniania i ustalania ocen końcoworocznych postępów w nauce. Ustawodawca dopuszcza zatem odstępstwo od ustalenia laureatowi lub finaliście oceny na podstawie bieżącego oceniania, przyjmując że zakres posiadanej wiedzy i umiejętności stanowi niezbędny poziom do uzyskania oceny celującej jako najwyższej, zgodnie z §9 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 10 czerwca 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych³⁵, nawet pomimo faktu, że z ocen bieżących ocena taka mogłaby nie wynikać w ustalony ustawowo sposób. Uprawnienie to uczeń nabywa z mocy samej ustawy³⁶ i nie istnieją od niego żadne odstępstwa. Interpretacja przywołanego przepisu wskazuje na istnienie dwóch grup uczestników konkursów, czyli finalistów i laureatów, oraz także dwóch grup olimpijskich – także finalistów i laureatów, jednak w wszystkich przysługującym obu grupom przywilejami wynikającymi ze wskazanych przepisów ustawowych. Warto wskazać, że orzecznictwo akcentuje, iż przepis art. 20d ust. 1 u.s.o. nie rozróżnia, kiedy uczeń otrzymał odpowiedni tytuł z olimpiady lub konkursu³⁷. Ocenę celującą, zgodnie z przepisami ustawy, uzyskują laureaci konkursów o zasięgu wojewódzkim oraz laureaci i finaliści olimpiad przedmiotowych oraz konkursów o zasięgu ponadwojewódzkim.

Przystępując od strony formalnej do analizy wskazanego przepisu, należy odróżnić konkursy przedmiotowe o zasięgu wojewódzkim od olimpiad przedmiotowych. Ustawodawca celowo precyzuje, że tylko laureaci konkursu ogólnopolskiego mogą uzyskać zwolnienie z egzaminów zewnętrznych z najwyższym możliwym wynikiem oraz ocenę celującą, zaś finaliści konkursu przedmiotowego o zasięgu wojewódzkim takich uprawnień nie uzyskują. *Ratio* wskazanej regulacji stanowi fakt, że na poziomie województwa, gdzie struktura konkursów nie wykracza poza obręb jednostki samorządu wojewódzkiego, zdecydowanie prościej byłoby zdobyć tytuł finalisty, w szczególności, gdy w ostatnich latach pojawiają się konkursy przedmiotowe, do których przystępuje niewielka liczba uczestników, szczególnie z języków obcych innych niż język angielski czy niemiecki, a rzadziej wybieranych na egzaminach zewnętrznych. Inaczej została

³⁵ Dz.U. poz. 843 z późn. zm.

³⁶ A. Piszko, *Ustawa o systemie oświaty. Komentarz*, Warszawa 2018, s. 226-227.

³⁷ Wyrok WSA w Bydgoszczy z 2.12.2019 r., II SA/Bd 795/19, LEX nr 2778275.

uregulowana sytuacja finalistów olimpiad przedmiotowych, w których zmagania na analogicznym III etapie (bądź nawet IV w niektórych olimpiadach) rozgrywa się wśród uczestników z całego terytorium RP, co zdecydowanie wpływa na większą konkurencję oraz możliwość wyłonienia najlepszych uczestników spośród wszystkich przystępujących. Inny zatem poziom merytoryczny będzie prezentowała olimpiada o zasięgu ogólnopolskim, a inny konkurs wojewódzki. Zróżnicowany będzie także poziom trudności zadań konkursowych. Warto wskazać, że same zasady przeprowadzania i oceniania konkursów przedmiotowych i olimpiad określają regulaminy, które podlegają zaliczeniu do źródeł prawa o charakterze wewnętrznym. Wynik konkursu, jak też rozstrzygnięcia podjęte w przeprowadzonym w trybie przepisów regulaminu danego konkursu/ olimpiady postępowaniu odwoławczym nie stanowią decyzji administracyjnych. Rozstrzygnięcia te nie są podejmowane w trybie przepisów kodeksu postępowania administracyjnego³⁸, zatem niedopuszczalne będzie ich zaskarżenie do sądu administracyjnego³⁹, podobnie jak dyplomu/zaświadczenia o wyniku/ tytule uzyskanym w konkursie czy olimpiadzie, gdyż nie będzie to zaświadczenie, o którym mowa w k.p.a.⁴⁰. Podobnie ustawodawca ograniczył krąg osób, które będą podlegały takiemu zwolnieniu od egzaminu, jak i uzyskaniu oceny celującej poprzez wyróżnienie tych, które przystąpiły do konkursów i olimpiad przeprowadzonych zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 22 ust. 2 pkt 8 u.s.o., doprecyzowanych szczegółowo ministerialnym rozporządzeniem⁴¹. Jak wskazuje się w doktrynie, tego typu ograniczenie ma na celu zagwarantowanie zachowania odpowiednich standardów przy organizacji, przeprowadzaniu, ocenianiu oraz wyborze spośród uczestników konkursu laureata i finalistów⁴². Należy zatem wskazać, że ocenianie laureatów i finalistów konkursów i olimpiad jest szczegółowym procesem wskazanym przez ustawodawcę, opartym na docenianiu osiągnięć edukacyjnych najzdolniejszych uczniów i słuchaczy, odnoszących sukcesy w skali ogólnopolskiej bądź wojewódzkiej.

³⁸ Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 775 z późn. zm.).

³⁹ Postanowienie WSA w Warszawie z 27.07.2018 r., II SAB/Wa 373/18, LEX nr 2738597.

⁴⁰ Postanowienie WSA w Białymstoku z 23.09.2022 r., II SA/Bk 557/22, LEX nr 3409090; Postanowienie NSA z 28.02.2023 r., III OSK 152/23, LEX nr 3539264.

⁴¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 29 stycznia 2002 r. w sprawie organizacji oraz sposobu przeprowadzania konkursów, turniejów i olimpiad (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 1036).

⁴² A. Piszko, *Ustawa o systemie oświaty. Komentarz*, Warszawa 2018, s. 282.

Podsumowanie

Ocenianie jest formą sprawdzenia wiedzy i umiejętności, które wypełnia treść prawa do nauki, zagwarantowaną na podstawie przepisów Konstytucji RP. Prawo do nauki ma treść uniwersalną, która została ugruntowana w aktach prawa międzynarodowego⁴³, szczególnie w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka i Obywatela z 1948 r., w której wskazano, że każdy człowiek ma prawo do nauki⁴⁴. Treść prawa do nauki zawiera zatem prawo do oceny, którego narzędziami służącymi realizacji tego prawa są: opracowanie arkuszy i materiałów egzaminacyjnych, przeprowadzenie sprawdzianu wiedzy oraz umiejętności zgodnie z rzetelnością i transparentnością, uzasadnienie oceny, podanie do wiadomości zainteresowanego wyników egzaminu, możliwość weryfikacji przyznanej oceny w odpowiedniej procedurze mimo niedopuszczalności sądowej kontroli poprawności udzielonych odpowiedzi. Ustawodawca dopuszcza odstępstwa od oceniania wszystkich uczniów i słuchaczy w podobny sposób, czyli zezwala na odmienne traktowanie podobnej grupy znajdującej się w identycznych warunkach, lecz wykazującej inne cechy; jest nią grupa laureatów konkursów o zasięgu wojewódzkim oraz finalistów i laureatów olimpiad i konkursów o zasięgu co najmniej ponadwojewódzkim. Już pobieżna analiza orzecznictwa sądów administracyjnych wskazuje, że także i do badania tych rozstrzygnięć indywidualnych sądy nie uznają się właściwe, wyłączając tym samym skarżącym drogę do dochodzenia ich praw i wolności. Judykatura nie dopuszcza merytorycznego badania skarg na działania egzaminatorów i okręgowych komisji egzaminacyjnych w zakresie poprawności oceny przyznanej przez sprawdzającego prace. Autor podziela zdanie części przedstawicieli doktryny, że pozostaje to w sprzeczności pomiędzy prawem do nauki a prawem do sądu. W tym zwycięża współcześnie prawo do nauki, rozumiane w sposób wąski, jako uprawnienie do odbierania kształcenia, sprawdzenia wiedzy, zdolności, lecz bez możliwości merytorycznego kwestionowania wyniku egzaminu bezpośrednio na drodze sądowej, ale z możliwością uruchomienia postępowania przed sądami.

⁴³ Szerzej zob. np. Ł. Kierznowski, *Prawo do nauki w aktach prawa międzynarodowego*, [w:] *Umieędzynarodowienie krajowego obrotu prawnego. Tom I*, red. M. Perkowski, W. Zoń, Białystok 2016, s. 61-75.

⁴⁴ Zob.: art. 26 ust. 1 Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka - rezolucja Zgromadzenia Ogólnego ONZ 217 A (III), przyjęta i proklamowana w dniu 10 grudnia 1948 r.

Kacper Janus jest studentem prawa na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego, stypendystą rektora Uniwersytetu Warszawskiego, Ministra Edukacji i Nauki w roku akademickim 2021/2022 oraz 2022/2023, a także Prezesa Rady Ministrów w latach 2019/2020 i 2020/2021. Wyróżniony Nagrodą Samorządu Województwa Świętokrzyskiego „Talenty świętokrzyskie”. Odznaczony przez Prezydenta RP Medalem Stulecia Odzyskanej Niepodległości w 2022 r. Laureat wielu olimpiad i konkursów prawniczych, m.in. V Olimpiady Praw Człowieka i Obywatela (2022) oraz XVII Konkursu Prawa Rzymskiego „Ius Controversum” (2023). Współautor recenzowanych monografii naukowych: „Z zagadnień polskiego konstytucjonalizmu”, „Seksualność a prawo” oraz artykułów naukowych. Interesuje się prawem konstytucyjnym, prawem oświatowym – w szczególności systemem egzaminów zewnętrznych w Polsce i prawem administracyjnym.

Bibliografia

Balicki A., Pytner M., *Prawo oświatowe*, Warszawa 2015;

Flisek K., *Odwołanie od wyniku egzaminu maturalnego*, Roczniki Administracji i Prawa nr XVII (zeszyt specjalny), Warszawa 2017;

Garlicki L., *Uwagi do art. 70*, [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, red. L. Garlicki, t. 3, Warszawa 2003;

Kierznowski Ł., *Egzamin maturalny w Polsce. Analiza prawna*, Białystok 2016;

Kierznowski Ł., *Prawo do nauki w aktach prawa międzynarodowego [w:] Umiedzynarodowienie krajowego obrotu prawnego*. Tom I, red. M. Perkowski, W. Zoń, Białystok 2016;

Łyszczarz M., *Odwołanie od wyniku egzaminu, Dyrektor szkoły*. Miesięcznik kierowniczej kadry oświatowej 2015, nr 6.

Pilich M. [w:] A. Olszewski, M. Pilich, *Prawo oświatowe. Komentarz*, wyd. III, Warszawa 2022, art. 130.;

Piszko A., *Ustawa o systemie oświaty. Komentarz*, Warszawa 2018;

Pytner M., Balicki A., *Leksykon prawa oświatowego i prawa o szkolnictwie wyższym. 100 podstawowych pojęć*, Warszawa 2020;

Wiącek M., *2. Uprawnienia składające się na prawo do sądu [w:] M. Wiącek, W. Brzozowski, A. Krzywoń, Prawa człowieka*, Warszawa 2021.

Akty prawne

Powszechna Deklaracja Praw Człowieka - rezolucja Zgromadzenia Ogólnego ONZ 217 A (III) przyjęta i proklamowana w dniu 10 grudnia 1948 r.;

Konwencja dotycząca uchodźców, sporządzona w Genewie dnia 28 lipca 1951 r. (Dz.U. z 1991 r. Nr 119 poz. 515.);

Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 775 z późn. zm.);

Międzynarodowy Pakt Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych z 1966 r. (Dz.U. z 1977 r. Nr 38, poz. 169);

Konwencja o prawach dziecka z 1989 r. (Dz.U. z 1991 r. Nr 120, poz. 526 z późn. zm.);

Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 2230);

Protokół nr 1 do Europejskiej Konwencji Praw Człowieka (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 z późn. zm.);

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.);

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 29 stycznia 2002 r. w sprawie organizacji oraz sposobu przeprowadzania konkursów, turniejów i olimpiad (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 1036);

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 10 czerwca 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych (Dz.U. poz. 843 z późn. zm.);

Ustawa o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw z dnia 23 czerwca 2016 r. (Dz.U. poz. 1010);

Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. - Prawo oświatowe (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 1082 z późn. zm.);

Ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. - Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo oświatowe (Dz.U. z 2017 r. poz. 60 z późn. zm.);

Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 574 z późn. zm.).

Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 28 sierpnia 2019 r. w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów w publicznych szkołach artystycznych (Dz.U. poz. z 2023 r. poz. 147);

Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 103 z późn. zm.);

Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 21 marca 2022 r. w sprawie organizacji kształcenia, wychowania i opieki dzieci i młodzieży będących obywatelami Ukrainy (Dz.U. poz. 645, z późn. zm.);

Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 10 czerwca 2022 r. w sprawie wymagań egzaminacyjnych dla egzaminu maturalnego przeprowadzanego w roku szkolnym 2022/2023 i 2023/2024 (Dz.U. poz. 1246);

Orzecznictwo

Wyrok TK z 8.11.2000 r., SK 18/99, OTK 2000, nr 7, poz. 258;

Wyrok TK z 16.01.2007 r., U 5/06, OTK-A 2007, nr 1, poz. 3;

Wyrok TK z 13.11.2007 r., P 42/06, OTK-A 2007, nr 10, poz. 123;

Postanowienie NSA z dnia 7.10.2010 r., I OSK 1349/10, LEX nr 741529;

Wyrok TK z 8.01.2013 r., K 38/12, OTK-A 2013, nr 1, poz. 1;

Wyrok TK z 25.09.2013 r., K 25/12, Dz.U. poz. 1191;

Wyrok TK z 5.06.2014 r., K 35/11, OTK-A 2014, nr 6, poz. 61;

Wyrok TK z 22.06.2015 r., SK 29/13, OTK-A 2015, nr 6, poz. 83;

Postanowienie WSA w Warszawie z 27.07.2018 r., II SAB/Wa 373/18, LEX nr 2738597;

Wyrok WSA w Bydgoszczy z 2.12.2019 r., II SA/Bd 795/19, LEX nr 2778275;

Postanowienie WSA w Białymstoku z 23.09.2022 r., II SA/Bk 557/22, LEX nr 3409090;

Postanowienie NSA z 28.02.2023 r., III OSK 152/23, LEX nr 3539264;

Decyzja ETPC z 11.07.2023 r., 783/16, Sypioła i inni przeciwko Polsce, LEX nr 3601195.